

३/१२

न्यायालय राजस्व मण्डल राजस्थान, अजमेर

निगरानी / टी.ए. / 3548 / 2010 / जिला कोटा

- 1- नव्वलाल पुत्र मेघालाल मेघवाल
- 2- रामकल्याण पुत्र मेघालाल मेघवाल
निवासी राजनगर तहसील लाडपुरा जिला कोटा ।
- 3- जमनाबाई पुत्री मेघालाल मेघवाल निवासी दीगोद तहसील दीगोद
जिला कोटा ।

.....प्रार्थीगण

बनाम

- 1- प्रभूलाल पुत्र केसरा
- 2- छोटूलाल पुत्र केसरा
- 3- देवीलाल पुत्र केसरा
- 4- रामा पुत्र किशना
- 5- चतुर्भुज पुत्र भंवरलाल
- 6- मथुरा पुत्र भंवरलाल
- 7- चौथमल पुत्र भंवरलाल
- 8- बाबूलाल पुत्र भंवरलाल
- 9- मोहनलाल पुत्र भंवरलाल
जाति मेघवाल निवासी राजनगर तहसील लाडपुरा जिला कोटा ।
- 10- मु० देव पत्नि गणेशराम जाति मेघवाल
- 11- मु० कैलाश पत्नि सूरजमल जाति मेघवाल
निवासी राजनगर तहसील लालडपुरा जिला कोटा ।
- 12- मु० रामकंवरी पत्नि रामकिशन जाति मेघवाल निवासी रोटडी तहसील
लाडपुरा जिला कोटा ।
- 13- राजस्थान राज्य जरिये तहसीलदार कोटा ।
- 14- तहसीलदार लाडपुरा जिला कोटा ।

.....अप्रार्थीगण

एकलपीठ

श्री प्रभिल कुमार मायुर, सदस्य

उपस्थित :

- श्री अशोक नाथ, अभिभाषक :- प्रार्थीगण
श्री उमेश कुमार, अभिभाषक :- अप्रार्थी संख्या-1 से 9
अप्रार्थी संख्या-10 से 12 तरतीबी पक्षकार,
श्री रामसुख चौधरी, उप राजकीय अभिभाषक अप्रार्थी संख्या-13 एवं 14

દિનાંક : ૦૧ દિસેમ્બર, ૨૦૧૧

આદેશ

૧- હસ્તગત પુનરીક્ષણ યાચિકા રાજસ્થાન કાશ્તકારી અધિનિયમ, ૧૯૫૫ કી ધારા-૨૩૦ કે અન્તર્ગત વિદ્વાન ઉપ ખાણ અધિકારી, કોટા દ્વારા પ્રકરણ સંખ્યા-૧૩૬/૨૦૦૫ મેં દિનાંક ૪-૩-૨૦૧૦ કો પારિત આદેશ કે વિરુદ્ધ પ્રસ્તુત કી ગયી હૈ।

૨- પ્રકરણ કે સુસંગત તથ્ય સંકિષ્ટ મેં નિમ્ન પ્રકાર સે હૈ કે અપ્રાર્થી સંખ્યા-૧ સે ૭ ને પ્રાર્થીગણ એવં શેષ અપ્રાર્થીગણ કે સમક્ષ ગ્રામ રાજનગર તહ્સીલ લાડપુરા જિલા કોટા મેં અવસ્થિત આરાજી ખસરા સંખ્યા-૧૫૭ રક્ખા ૩ બીઘા કે સમ્બન્ધ મેં ઉદ્ઘોષણા, ઇન્દ્રાજ દુલસ્તી એવં સ્થાઈ નિષેધાઙ્ગા કા વાદ વિદ્વાન સહાયક જિલાધીશ, મુખ્યાલય કોટા કે સમક્ષ પ્રસ્તુત કીયા હૈ। જો વાદ વાદીગણ કે ન્યાયાલય મેં ઉપસ્થિત નહીં હોને કે કારણ દિનાંક ૩૦-૯-૨૦૦૪ કો અદમ હાજરી એવં અદમ પૈરવી મેં ખારિજ કીયા ગયા। જિસકી પ્રત્યાસ્થાપના હેતુ દિનાંક ૨૦-૯-૨૦૦૫ કો વાદીગણ ને વિદ્વાન વિચારણ ન્યાયાલય કે સમક્ષ પ્રાર્થના પત્ર ધારા-૫ પરિસીમા અધિનિયમ કી પ્રાર્થના સહિત પ્રસ્તુત કીયા। પ્રત્યાસ્થાપના પ્રાર્થના પત્ર વિદ્વાન વિચારણ ન્યાયાલય ને આલોચ્ય આદેશ દિનાંક ૪-૩-૨૦૧૦ દ્વારા સ્વીકાર કીયા। જિસ આદેશ દિનાંક ૪-૩-૨૦૧૦ સે વ્યાખ્યાત હોકર હસ્તગત પુનરીક્ષણ યાચિકા પ્રસ્તુત કી ગયી હૈ।

૩- મૈને ઉમય પક્ષ કે વિદ્વાન અભિભાષકગણ કી બહસ સુની એવં પત્રાવલી કા અવલોકન કીયા।

૪- વિદ્વાન અભિભાષક પ્રાર્થીગણ કા સારત: કથન હૈ કે આલોચ્ય આદેશ પ્રાર્થના પત્ર સ્વીકાર કરને કોઈ કારણ અંકિત નહીં કીયા ગયા હૈ। ધારા-૫ પરિસીમા અધિનિયમ કા પ્રાર્થના પત્ર ભી નિસ્તારિત નહીં કીયા ગયા હૈ। આલોચ્ય આદેશ પારિત કરને સે પૂર્વ પ્રાર્થીગણ કો સુનવાઈ કા મૌકા ભી પ્રદાન નહીં કીયા ગયા હૈ। અતઃ આલોચ્ય આદેશ નિરસ્ત કીયા જાકર પુનરીક્ષણ યાચિકા સ્વીકાર કરતે હુયે સકારણ આદેશ પારિત કરને હેતુ પ્રકરણ પ્રતિપ્રેષિત કીયા જાવે।

૫- ઇસકે વિપરીત વિદ્વાન અભિભાષક અપ્રાર્થીગણ કા કથન હૈ પ્રાર્થીગણ કો સુનવાઈ કા પૂર્ણ અવસર પ્રદાન કીયા ગયા હૈ, યદ્વારા આલોચ્ય આદેશ મેં કોઈ કારણ ઉલ્લેખિત નહીં કીયા ગયા હૈ, લેકિન પ્રકરણ કી પરિસ્થિતિઓ કો દૃષ્ટિગત રહીતે હુયે વિદ્વાન વિચારણ ન્યાયાલય ને સમ્યક રૂપ સે વ્યાયહિત મેં આદેશ પારિત કીયા હૈ। અતઃ હસ્તગત પુનરીક્ષણ યાચિકા અસ્વીકાર કર નિરસ્ત કીયે જાને યોગ્ય હૈ।

૬- મૈને ઉમય પક્ષ કે વિદ્વાન અભિભાષકગણ કી બહસ પર મનન કીયા એવં પત્રાવલી કા આદ્યોપાંત અવલોકન કીયા।

૭- પત્રાવલી કે અવલોકન સે યહ દૃષ્ટિગોચર હોતા હૈ કે યદ્વારા વિદ્વાન વિચારણ ન્યાયાલય ને આલોચ્ય આદેશ મેં પ્રત્યાસ્થાપના પ્રાર્થના પત્ર સ્વીકાર કરને કોઈ કારણ એવં પ્રાર્થના પત્ર પ્રસ્તુત કરને મેં હુયે વિલમ્બ કો ક્ષમા કરને કોઈ સંદર્ભ અંકિત નહીં કીયા હૈ જો કે અંકિત કીયા આજ્ઞાપક હૈ। લેકિન યહ ભી સ્વીકૃત સ્થિતિ હૈ કે વાદ અદમ હાજરી એવં અદમ પૈરવી મેં નિરસ્ત કરને કી દિનાંક કો પ્રકરણ અન્તિમ બહસ

हेतु नियत था। व्यवहार प्रक्रिया संहिता के आदेश-17 नियम-2 के स्पष्टीकरण के अनुसार जहां प्रकरण में पक्षकार की साक्ष्य पर्याप्त रूप से अभिलिखित हो चुकी है। वहां व्यायालय स्वविवेक से मामले में इस प्रकार अग्रसर हो सकता है मानो ऐसा पक्षकार उपस्थित हो। हस्तगत् प्रकरण में भी वादी द्वारा विद्वान विचारण व्यायालय के समक्ष अपनी पर्याप्त साक्ष्य अभिलिखित कराई जा चुकी थी। अतः विद्वान विचारण व्यायालय से यह अपेक्षित था कि वह प्रकरण को अदम हाजरी एवं अदम पैरवी में निरस्त नहीं कर व्यवहार प्रक्रिया संहिता के आदेश-17 नियम-2 के प्रावधित स्पष्टीकरण के अनुरूप कार्यवाही कर प्रकरण को गुणावगुण पर निस्तारित करता। अतः विद्वान विचारण व्यायालय ने अन्तिम बहस के प्रक्रम पर वादी की पर्याप्त साक्ष्य अभिलिखित होने के उपरान्त भी वाद अदम हाजरी एवं अदम पैरवी में निरस्त करने के आदेश को प्रत्यास्थापित करने में किसी प्रकार की तात्प्रकार अनियमितता एवं अधिकारिता सम्बन्धी त्रुटि कारित नहीं की है।

8- यद्यपि सकारण आदेश पारित किया जाना आङ्गापक है लेकिन अन्तिम बहस के प्रक्रम पर निर्धारित प्रकरण को पुनः प्रतिप्रेषित किये जाने से व्यायिक प्रक्रिया में मात्र विलम्ब कारित होगा।

9- चूंकि विद्वान विचारण व्यायालय द्वारा प्रत्यास्थापना का प्रार्थना पत्र स्वीकार किया गया है। अतः यह निष्कर्षित किया जा सकता है कि विद्वान विचारण व्यायालय ने प्रार्थना पत्र प्रस्तुत करने में हुये विलम्ब को विवक्षित रूप से क्षमा कर दिया है। इसके अतिरिक्त आलोच्य आदेश में विद्वान अभिभाषक प्रार्थीगण की उपस्थिति भी अंकित की गयी है। अतः विद्वान अभिभाषक प्रार्थीगण का कथन कि उन्हें सुनवाई का अवसर प्रदान नहीं किया गया है, बलहीन प्रतीत होता है।

10- अतः प्रकरण विशेष के तथ्यों एवं परिस्थितियों को दृष्टिगत रखते हुये उपरोक्त विवेचित परिस्थितियों में विद्वान विचारण व्यायालय द्वारा पारित आदेश में हस्तक्षेप किया जाना व्यायोचित प्रतीत नहीं होता है।

11- निष्कर्षतः हस्तगत् पुनरीक्षण याचिका अस्वीकार कर निरस्त की जाती है।

आदेश खुले व्यायालय में सुनाया गया।

(प्रमिल कुमार मायुर)
सदस्य